

Thema: Mijn handen uitgestrekt naar een opstandig volk

Overweging 19 juni 2016 – Diana Vernooij

Lector: Liesbeth Broekhoff

“... Vooroordelen houden inzicht tegen.
Alleen daar waar je open kunt zijn en verwonderd
– daar waar je je oordelen laat gaan,
daar kan je iets nieuws zien.
Nieuwsgierigheid en verwondering helpen je
om je veilige vertrouwde
maar o zo benauwende wereldbeeld los te laten ...”

Eerste lezing: Jesaja 65:1-5

Tweede lezing: Lucas 8:26-39

Derde lezing

Openingsgebed

Wij komen samen om ons te voeden aan de bron,
waaruit het leven ontspruit.
Wij komen samen
om de liefdevolle energie te delen
waaruit het leven wordt gevoed.
Wij delen in de kracht en gloed van al wat leeft.
In de naam van de Eeuwige
ontvangen we nieuw licht in onze ogen.
Amen.

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen
Het volk dat in duisternis gaat
zal aanschouwen groot licht.
Die wonen in schaduw van dood,
over hen op gaat het licht.
Zij zullen lachen en juichen,
lachen en juichen,
als op de dag van de oogst.
Het volk dat in duisternis gaat
zal aanschouwen groot licht.
Die wonen in schaduw van dood,
over hen op gaat het licht.

Welkom en inleiding

Lieve mensen, wat fijn dat jullie er zijn, hartelijk welkom in onze geliefde Duif. We gaan vanmorgen onze viering vieren, zoals iedere zondag – met muziek en gebed en bezinning. En of je nu straks Vaderdag viert, verjaardag of vrij bent en op veel zon hoopt – we beginnen graag deze dag en deze nieuwe week met het opwekken van warmte in ons hart en een heldere geest.

We hebben het nodig want er is weer heel wat aan verschrikking gebeurd deze week. Een week geleden schoot een bezeten man in een nachtclub 49 mannen en vrouwen dood, en verwondde minstens hetzelfde aantal mensen. De moordenaar vond de liefde van mannen voor mannen en vrouwen voor vrouwen niet te verdragen. En 3 dagen geleden werd Jo Cox, parlementariër uit Groot Brittannië doodgeschoten, omdat zij zich inzette voor vluchtelingen en een verenigd Europa.

Wij ademen vrijheid in als ons geboorterecht, maar het is een kostbaar geschenk. Vrijheid is niet vanzelfsprekend, vrijheid is kwetsbaar. Ferdinand Borger schrijft in Nieuw Wij: “We zijn vrij. En we zijn kwetsbaar. En we zijn kwetsbaar omdat we vrij zijn. Die vrijheid heeft een prijs. We kunnen hooguit roepen dat we die prijs niet willen betalen. Maar we weten: er is geen alternatief.”

Er is geen alternatief voor kwetsbaar zijn – vrij zijn is kwetsbaar zijn. Hoe waar dat is zullen we ook vandaag weer met elkaar beseffen, onderzoeken en vieren.

Rest mij nog te zeggen dat we tot voor kort hadden aangekondigd dat ik samen met Frank Uyttenbroeck, boeddhistisch leraar en stervensbegeleider, zou voorgaan. Dat kon helaas niet doorgaan. Frank is net geëmigreerd naar Thailand en fulltime boeddhistisch leraar geworden. Hij kon onze afspraak daardoor niet meer nakomen. Jammer, maar we houden zijn komst alsnog tegood, heeft hij me beloofd.

Gebod om openheid

Wij zien,
toch zijn we vaak blind voor U
en onze naaste.
Wij horen,
toch zijn we vaak niet in staat naar U
en onze naaste te luisteren.
Wij hebben kennis
toch zijn we vaak niet wijs.
We weten te vinden, toch zoeken wij.
Open onze harten,
zodat wij onze ogen, oren, handen en
verstand aanwenden om er te zijn
niet alleen voor elkaar,
maar voor heel Uw mensheid.
Amen.

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Scheur de wolken uiteen en kom.
Hier nu wees onze God, wie anders?
Niemand anders heeft ons gezocht,
niemand anders heeft zo geroepen
als een verliefde: dit is mijn lichaam,
open mij, eet mij, hier is mijn hart,
drink mijn ziel, hier ben ik, hier ben ik.

Als een verlorene heb je geroepen
en ons hart draaide om, en hoorde.
Waar ben je nu?
Waar bleef je hartstocht?
Ben je niet meer die ene van toen?

Eerste lezing Jesaja 65:1-5

“Ik ben gezocht, maar niet door hen die om Mij vragen, Ik ben gevonden, maar niet door hen die Mij zochten. ‘Hier ben Ik, hier ben Ik’, zeg Ik tegen een volk dat mijn naam niet aanroept. Heel de dag door heb Ik mijn handen uitgestrekt naar een opstandig volk dat slechte wegen gaat, achter zijn eigen gedachten aan; een volk dat Mij recht in mijn gezicht tergt. Zij offeren voortdurend in tuinen, branden wierook op tegels. Zij zitten in graven en overnachten op verborgen plaatsen; zij eten vlees van varkens, en uit hun schotels eten ze saus van onrein vlees; zij zeggen: ‘Blijf waar U bent, raak mij niet aan, want ik ben te heilig voor U.’ Dat alles is rook in mijn neus, en vuur dat voortdurend brandt.”

Tweede lezing Lucas 8:26-39

Jezus en zijn leerlingen voeren naar het land van de Gerasenen, dat tegenover Galilea ligt. Toen Hij van boord ging, kwam Hem uit de richting van de stad iemand tegemoet die in de macht was van demonen. Al geruime tijd droeg hij geen kleren en woonde hij niet meer in een huis, maar in rotsgraven.

Toen hij Jezus zag, viel hij schreeuwend voor Hem neer en riep luidkeels: ‘Wat wilt U van mij, Jezus, Zoon van de allerhoogste God? Doe me alsjeblieft geen pijn.’ Hij had de onreine geest bevolen uit de man weg te gaan. Herhaaldelijk had die bezit van hem genomen; men bond hem dan vast met kettingen en voetboeien, maar steeds weer verbrak hij zijn ketenen en werd hij door de demon naar eenzame streken gejaagd. Jezus vroeg hem: ‘Wat is uw naam?’ Hij zei: ‘Legio’; er waren immers vele demonen bij hem ingetrokken. Zij smeekten Jezus hen niet de afgrond in te sturen. Nu weidde daar in de bergen een grote troep varkens; ze vroegen Hem toestemming om in die varkens te gaan, en Hij stond hun dat toe. De demonen kwamen uit de man en gingen de varkens in; de troep stootte de helling af, het meer in, en verdronk. Toen de varkenshoeders zagen wat er gebeurde, gingen ze ervandoor en vertelden het in de stad en op het land. De mensen gingen kijken wat er gebeurd was. Ze kwamen bij Jezus en vonden daar de man uit wie de demonen waren weggegaan, gekleed en bij zijn volle verstand, gezeten aan Jezus’ voeten. Ze werden met ontzag vervuld.

Ooggetuigen vertelden hun hoe de bezetene gered was. De hele bevolking van de streek van de Gerasenen vroeg Jezus toen bij hen weg te gaan, want ze waren hevig geschrokken. Daarop stapte Jezus in de boot om terug te varen. De man uit wie de demonen waren weggegaan, vroeg Hem of hij bij Hem mocht blijven, maar Jezus stuurde hem weg. ‘Ga naar huis terug,’ zei Hij, ‘en vertel wat God voor u heeft gedaan.’ De man ging in heel de stad verkondigen wat Jezus voor hem had gedaan.

Lied

Hoor je mij,
voor mij geen ander dan jij,
bij jou alleen ben ik veilig

Godheid had mij in haar macht,
offers eiste zij, bloed.
Ik heb ze gebracht.
Haar grote namen waaiden voorbij,
de jouwe niet,
die is hier, op mijn lippen.

Hoor je mij,
voor mij geen ander dan jij,
bij jou alleen ben ik veilig

Enige die ik nog ken,
alles ben je me, erfdeel en beker,
lieflijke oorden vielen mij toe,
mijn hart klimt in mij,
mijn geest wordt wijd:
jij verkoopt me niet, voor geen prijs,
voor geen ander.

Hoor je mij,
voor mij geen ander dan jij,
bij jou alleen ben ik veilig

Overweging

Het zijn bezeten mensen die een massamoord begaan in een nachtclub, die een politica vermoorden, die kinderen en docenten op scholen doden, die zelfmoordaanslagen in steden plegen, die journalisten onthoofden. Bezeten door denkbeelden in hun hoofd, overtuigingen.

Ze schurken liever tegen de dood aan. Luister naar Jesaja. God roept: “Hier ben ik, hier ben ik!” maar de mensen willen geen contact.

De mensen verbergen zich, ze laten zich niet vinden en doen de foute dingen. Dat geldt nog steeds, en niet alleen voor bezeten mensen. Arrogant genoeg beschouwen we ons te goed om ons te laten vinden. We weten het beter. In de termen van Jesaja zeggen de mensen tegen God: “Blijf waar u bent, raak me niet aan, want ik ben te heilig voor u”. Nu zeggen de mensen: “Maak ik zelf wel uit”.

Onprettig land

Soms komt zo'n bezeten mens toch iemand tegen die invloed heeft. Lucas brengt zo'n verhaal. Jezus gaat met zijn leerlingen over het meer naar de overkant van Galilea, waar de Gerasenen wonen, dat zijn vijanden van het Joodse volk – niet bepaald een prettig land om even aan te doen. Aan land komt er dan ook nog een man naar hen toe, schreeuwend – “Wat wilt u van mij?” Elders staat vertaald: “Wat heb ik met jou te maken?” Hij is bezeten. Er blijken meerdere demonen in hem te huizen.

Tegenwoordig noemen we zo iemand psychotisch en helaas betekent zo'n kwalificatie dat we hem dan niet meer serieus hoeven te nemen. Daarvoor hebben we immers de psychiater. Ik

houd meer van het woord 'bezeten'. De man is bezeten en dat kennen we dan weer wel allemaal. We zijn allemaal wel eens in meer of mindere mate ergens van bezeten. Bezeten van een geliefde of van seks, van status of macht, bezit of ideologieën. Dingen die we niet kunnen loslaten en waar we achter aan jagen. Totaal bezeten zijn die mensen die menen te moeten moorden om de wereld goed te krijgen.

Nu kunnen we dat afdoen als gestoord, als idioten, als enkelingen, als misleide mensen. Of erger nog: we denken dat het in een godsdienst ingebakken zit. Dat is onzin, het zit gewoon in onszelf, die bezetenheid is de aloude menselijke conditie: Eva begreep dat ze met de kennis van goed en kwaad gelijk aan God zou worden. Zij wilde weten, nam een besluit en at van het fruit van de boom van kennis van goed en kwaad. Ook haar man betrok ze erbij – een dappere daad: ze heeft er het mensengeslacht mee gesticht, dat opstandig volk dat wij zijn, dat zelf wil uitmaken wat goed en kwaad is, met alle consequenties van dien. Maar we zijn maar half gelijk aan God. Wij moeten steeds maar weer zoeken naar kennis en inzicht – het is ons niet zomaar vanzelfsprekend gegeven.

Het is natuurlijk maar een verhaal, een verhaal waarmee mensen zich hebben willen verzoenen met dat onmogelijke eigenzinnige gedrag van ons. Het verkrijgen van de kennis van goed en kwaad – zelf kunnen oordelen – dat is de grond van ons bestaan, en het is ook de grond van onze bezetenheid, niet willen kijken, maar denken gelijk te hebben. Zoals de Gerasenen Jezus wegstuurden, liever dan hem en zijn waarheid te leren kennen. Liever niet zien, liever je vijandsbeeld in stand houden. Liever gelijk hebben dan gelukkig zijn.

Oordelen

Deze gevaarlijke menselijke conditie is ook prachtig. Wij kunnen oordelen, we kunnen ontdekken, beseffen wat goed is en mooi. Geweldig! We doen het voortdurend. Denk je dat je geen oordelen hebt? Ga het maar eens na, één dag – wees je eens een dag, al is het maar één uur bewust van hoe vaak je innerlijk een oordeel uitspreekt, een inschatting van hoe en wie iemand is. Hoe vaak loop je met een boog om iemand heen vanwege een oordeel over die ander, groet je de een wel en de ander niet, denk je al te weten wat de ander vindt, vraag je niet door als je iets hoort. Naast wie ga je wel en naast wie ga je niet zitten in de bus?

Sterker nog, de hele dag maken we inschattingen, en baseren daar ons handelen op. Dat is heel normaal en goed, stel je eens voor dat je iedere keer weer opnieuw zou moeten oordelen of brood goed is om te eten, of je lief te vertrouwen is of niet, of de koffie die Hortense en Yvonne schenken lekker is om te drinken.

Spiegel

Hoe snel dat gaat, dat automatisch inschattingen maken, ondervond ik weer eens toen ik in Senegal was, en door de culturele verschillen een spiegel werd voorgehouden. We waren uitgenodigd om te komen eten in een Senegalese familie. We kwamen aan, werden op een bankstel gezet en alleen gelaten. Af en toe kwam er iemand om zich voor te stellen, die weer wegging en verder niets. Ons werd niets te drinken of eten aangeboden. Pas na een uur kwam het eten. En ik had mijn oordeel al weer klaar: wat ongezellig en ongestavend! Maar de avond werd wel erg gezellig en het eten was heerlijk. Achteraf hoorde ik dat Senegalezen je graag even tot rust laten komen, je hoeft even niks – je kunt rondkijken, slapen desnoods – het hoort bij hun gastvrijheid – voel je thuis.

Toen ik dat hoorde, besepte ik weer dat ik mijn inschattingsvermogen niet zomaar zonder meer kan vertrouwen, die zit vol met aannames en oordelen. Daar is niks mis mee, tenzij je niet ziet dat je boordevol oordelen en aannames zit, die heel subtiel je wereld bepalen.

Sommige mensen stoot je af, anderen haal je binnen en je oordeel zie je maar al te vaak als een ijzeren waarheid, je hebt gelijk toch? Maar weet je dat wel zeker? Kijk je nog wel echt?

Ingeschapen vrijheid

Eigenlijk gaan onze vieringen altijd hierover: hoe we deze vrijheid die ons ingeschapen is het beste kunnen hanteren. Hoe kunnen we ons oordelen soms serieus nemen en soms relativeren. Hoe kunnen we die neiging tot bezetenheid in ons loslaten, onze oordelen laten varen zodat we open zijn voor wat nieuwe inzichten en voor wat goed is, mooi en fijn.

Wat staat ons te doen? De verhalen van de bijbel gaan over de God van de uittocht uit de slavernij, de God van de liefde, de God van de bevrijding en het inzicht. Wat mij betreft gaat het allang niet meer om een persoonlijke God die ons toespreekt en ons de weg wijst. Het gaat dus niet om God de Vader die zegt wat we moeten doen en laten. Nee, niet de Haram-en-halal-God, niet de Voorschriften-en-regels-God. Zelfs niet De-liefde-is-het-antwoord-God. Als God boos roept: “Hier ben ik, hier ben ik”, roepen wij terug: “Wáár dan? Wees eens een beetje duidelijker!” Want uit die onduidelijkheid zijn de godsdiensten, de regels, de voorschriften en de aanwijzingen voort gekomen. Heel handig om mee te starten, maar uiteindelijk zijn de godsdiensten en de dogma’s nooit het uiteindelijke antwoord! Wij zelf zijn veroordeeld om het antwoord te vinden op wat ons te doen staat in het leven, ieder moment opnieuw. Wij zelf moeten die bevrijding vinden uit wat ons vasthoudt in bezetenheid. Wij hebben zo te leven dat wij kijken en zíen en ons niet terug trekken achter ons vertrouwde vijandsbeelden, zoals de Gerasenen.

Een profeet wordt in een vijandig land niet geëerd, ondervond Jezus, maar hij wist: ook in zijn eigen land wordt een profeet niet geëerd. Vooroordelen houden inzicht tegen. Alleen daar waar je open kunt zijn en verwonderd – daar waar je je oordelen laat gaan, daar kan je iets nieuws zien. Nieuwsgierigheid en verwondering helpen je om je veilige vertrouwde maar o zo benauwende wereldbeeld los te laten. Je moet het durven, je overbekende oordeel, het gelijk dat je denkt te hebben, los te laten – om te kijken wat er voor nieuws is onder de zon.

Uitgestrekte armen

God roept ons “Híer ben ik!”. Je ontmoet jouw God in de overgave aan je leven, als je contact ervaart met een diepe grond in je bestaan onder alles waar je aan gehecht bent. Je ervaart dat er uitgestrekte armen zijn onder alle gedoe in je leven, armen die je opvangen, armen die je laten smelten en je zacht en wijs helpen worden. Er is een goddelijke grond onder al onze houvasten, een grond van wat goed, respectvol, vrij is. We hoeven alleen maar te luisteren, onze ogen open te houden en de verwondering toe te laten voor alles, ja álles wat we tegenkomen.

Moge het zo zijn,
Amen.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Ik geloof in God,
Hij is voor mij geest, liefde, beginsel van alle dingen.
Ik geloof dat God in mij is en dat ik ben in Haar.

Ik geloof dat het ware welzijn van de mens
bestaat in het volbrengen van Gods wil.
Ik geloof dat het vervullen van Gods wil

ten goede komt aan mij en alle mensen.

Ik geloof dat God wil
dat alle mensen van hun naasten houden
en zo met anderen omgaan
als zij ook zelf behandeld zouden willen worden.

Ik geloof dat de reden waarom wij leven
eenvoudigweg is, dat wij groeien in liefde.
Ik geloof dat deze groei in liefde de grootste kracht is
om het Rijk van God te vestigen op aarde,
dan zal er een nieuwe ordening zijn
waarin menselijkheid, waarachtigheid en
solidariteit zullen heersen.

Amen.

Collecte

Intenties

Tafelgebed

Huub Oosterhuis / Bernard Huijbers

Van twee woorden wil ik eten,
krijg van vier maar niet genoeg,
o verre liefde, lieve vrede.

Voor de honger niet geboren,
voor de bommen en de graven niet getrokken uit mijn moeder,

eenmaal, andermaal,
gewoon maar deze twee gevlekte handen
om te oogsten en te strelen,

loop ik, loop ik over woorden
onder twijfel, over water,
zoek een ander in zijn verte.

Alle aarde is van aarde,
alle zeeën gaan in lompen,
alle vlees is maar een drupje.

Maar hoe gek onspreekbaar anders zijn
de mensen voor elkander,
dat zal duren, dat zal duren,

met geen kussen is die liefde
met geen monden te bewijzen
ach hoe zullen wij omarmen.

Alle vrede van de wereld
als een lichaam te vergaren,
dat doet pijn, vergeten jaren.

Al jouw stilte te bewaren

doet mij sterven, doet mij leven,
door geen god te evenaren.

Molenwieken, wijze wetten,
gouden pausen, gulden woorden gaan voorbij
als wind en regen,

al dat werk van onze handen,
onze kronen onze kerken,
als een strovuur zal het branden.

Dan nog komt een woord mij tegen,
vindt mijn mond geen andere zegen
dan een mens om mee te leven.

Van twee woorden wil ik eten,
krijg van vier maar niet genoeg,
o verre liefde, lieve vrede.

Nodiging

Hier, in het hart van onze viering in De Duif breken we matses en delen we wijn. Dit doen we als teken van bereidheid tot gemeenschap met elkaar ondanks alle verschillen in opvattingen en oordelen. Door te breken en te delen tonen we onze bereidheid om onze levenskracht, tijd en geld te delen met elkaar en met hen die geen deel van leven hebben. Laat ons samenleven vanuit het visioen van een wereld waar ieder zijn hart openstelt, waar ieder ook een warm hart ontmoet en waar er brood en liefde is, genoeg voor allen.

Kom dan naar voren en neem deel aan dit ritueel. Neem deel met je hart en aanvaard dit brood en deze wijn met de vreugde die in je oplaait als je beseft dat jij, net als iedereen, vrij bent en geliefd, Gods geliefde kind.

Breken en delen van brood en wijn

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Gij die het sprakeloze bidden hoort
achter de woorden die wij tot U roepen.
Gij die de mensen ziet zoals geen mens.

Gij die uw woord in ons hebt neergelegd
in den beginne als een bron van weten.
Gij die ons hebt geschapen naar U toe.

Wek onze kracht,
vuur onze hartstocht aan,
heradem ons dat wij in U volharden.
Doe lichten over ons uw lieve naam.

Voorbeden

Als voorbede lees ik u graag nog wat voor van wat Ferdinand Borger schreef op '[Nieuw Wij](#)':
"Er staat een bord bij de kerk op de Keizersgracht: 'Orlando gedenken, steek een kaarsje aan in de kerk'.

Ik loop de trap op en ga naar binnen. Er ligt een boek waarin geschreven kan worden. Er klinkt zachte muziek. Op de tafel voor in de kerk ligt een regenboogvlag. Daarvoor staan op een spiegel kaarsjes, aangestoken door mijn voorgangers. Ik loop naar voren, pak een kaarsje en steek het aan bij de kaarsen die al branden. Een daad van niets. Een volkomen machteloos gebaar, tegenover ieder mens die meent met een wapen zijn waarheid te moeten opleggen. Tegelijk besef ik het dat dit het dus is. De andere kant van vrijheid heet kwetsbaarheid. Ze zijn onlosmakelijk verbonden. Waar de kwetsbaarheid verdwijnt is de vrijheid in het geding.

Waar stemmen de overhand krijgen dat we ons meer moeten beschermen en bewapenen wint het wantrouwen en de angst. De enige remedie hiertegen is onze kwetsbaarheid oefenen.

Zinloze kaarsen opsteken.

Onbekenden groeten op straat.

Ons niet gek laten maken in de spiraal van wantrouwen en schelden.

Gastvrijheid blijven oefenen.

Niet meegaan in de verharding.

Cynisme geen kans geven.

Dat soort zinloze dingen."

Gebed om liefdevolle vriendelijkheid

Mogen alle levende wezens gelukkig zijn.

Mogen ze leven in veiligheid en vreugde.

Mogen alle levende wezens,

of ze nu zwak of sterk, man of vrouw,

dier of mens, homo of hetero, groot of klein zijn,

of we ze al dan niet kunnen zien,

of ze veraf of dichtbij zijn,

of ze geboren zijn of nog geboren moeten worden,

- mogen ze gelukkig zijn.

Laat niemand een ander bedreigen of enig schepsel –

tot welke staat het ook behoort - verachten,

laat niemand door boosheid of haat

een ander schade willen berokkenen.

Zoals een moeder waakt over haar kind, bereid haar leven te wagen om haar enige kind te beschermen.

Laten we zo met een onbegrensd hart

alle levende wezens beschermen en heel de wereld kleuren

met onbelemmerde liefdevolle vriendelijkheid.

Actie en informatie

Slotlied

Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte,
en als ik krijsend viel mij opgevangen
met uw wieken en weer opgegooid,
toddat ik vliegen kon op eigen kracht.

Zegenbede

Moge de Krachtige en Tedere
dicht bij ons zijn de komende dagen
en alle dagen in ons verdere leven.
Moge ZHij onze ogen en onze armen openen
opdat wij onverschrokken en met ontwaakt hart
lijden en geluk tegemoet kunnen treden.
Moge ons diepste wezen, God in ons leven,
ons daarbij kracht en tederheid schenken en vrede,
Amen.

